

N.Y.C. TIME
זמן הדלקת נרות - 6:51
סוף זמני ק"ש - 9:23
9:59 -
סוף זמן תפלה - 11:01
דף היומי לש"ק: סנהדרין צ"ה

בס"ד, עש"ק פ' ויקהל - פרשת פרה - שנת תשפ"ה לפ"ק

פרשת ויקהל

על העגל, כמו שאמרו ז"ל אפילו עבד עבודה זרה כאנוש מוחלין לו. "אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם" לכפר על העגל, "ששת ימים תעשה מלאכה", שאם תשמרו שבת ועושים רצונו של מקום, מלאכתם נעשית ע"י אחרים כמו שאמרו (ברכות לה:), וזהו תיעשה מלאכה ע"י אחרים. "וביום השביעי יהיה לכם קודש וגו'" וזה יכפר על העגל. וכי תימה דהעובד עבודה זרה יהיה כאנוש, כמו שכתב הרמב"ם סברו לעשות אמצעי ואז מכפר שבת, ואם לאו אינו מכפר, לזה אמר "קחו מאתכם תרומה" למשכן, ומהמשכן נראה שהטעות היה שרצו לעשות אמצעי כמו שכתבו המפרשים, ולגלות זה צוה המשכן להשרות שכניה, כלומר לאפוקי ממה שהיו רוצים אמצעי, ואם כן מתכפר בשמירת שבת, וצריך שתהא שמירה יתירה בכל לב שלם.

ואחרי כתבי אנה ה' לידי ספר צידה לדרך להרב באר שבע, ושם כתב דשבת מכפר על העגל כמו שאמרו אפילו עבד עבודה זרה כאנוש על דרך שכתבתי אני בעניי, וזכיתי שכוונתי קצת לדעת עליון. אלא שבעיונתי פירשתי הפסוק באופן אחר, והוא ז"ל כתב דלכך הקדים אזהרת שבת למלאכת המשכן, דבית המקדש חרב ואין לנו מה יכפר על העגל כי אם שבת ע"י תלמוד תורה, וזה שאמרו רז"ל 'ויקהל משה' - הקהל קהילות רבים לדרוש בדברי תורה.

בענין אמירת 'דוי הסר' בזימון של סעודת שבע ברכות

במדרש (שיהש"ר סוף פ"ג) דרשו על הפסוק: "צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו" (א:א) - "ביום חתונתו" - זה אוהל מועד, "וביום שמחת לבו" - זה בית עולמים.

ובפירוש עץ יוסף: ומנין לאוהל מועד שחיתונים היו, שנאמר: "ביום כלות משה" (במדבר ז:א) - 'כלת' [חסר] כתיב, כימא דעלת כלה לגנונה [כיום שנכנסה כלה לחופה].

הבה נעיין בפיוט 'דוי הסר' שאומרים לאחר סעודת חתונה ושבע ברכות שבו מזכירים ענין חתונה וגם נחמה לחורבן בית עולמים [בית המקדש].

בספר עדות לישראל (עמ' פ"ה) איתא: פיוט קצר הנאמר בברכת המזון על החתונה. והרי הסדר: מתחילין "הב לן ונברך", או כמו בתפוצות "רבותי מיר וועלין בענשין", והמסובים עונים: "יהי שם וכו'". אומרים הפיוט שלפנינו ואחריו ממשיכים כרגיל אלא שמוסיפים "שהשמחה במעוננו" וכו', וכאן יש לברר כמה פרטים: (א) מי פייט חרוזים אלה? - זאת לא נקבע בוודאות. בדרך כלל מיחסים אותם לדונש בן לברט [הבר-פלוגתא של מנחם בן סרוק, אשר שניהם נודעו לבעלי

"ששת ימים תיעשה מלאכה וגו'" (לה:ב). ופירש"י: הקדים להם אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן, לומר, שאינו דוחה את השבת.

ושמא יש להסביר סמיכות מצות שמירת שבת לציווי מלאכת המשכן באופן אחר: המשכן בא לכפר על חטא העגל כדמבואר במקומות מרובים בדברי חז"ל, אבל חטא זה לא נתכפר לגמרי ורושם החטא נשאר לדורות, וכמו שפירש"י עה"פ: "וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם" (שמות לב:ד), וז"ל: עתה שמעתי אליך מלכותם יחד, ותמיד תמיד כשאפקוד עליהם עונותיהם, "ופקדתי עליהם" - מעט מן העון הזה עם שאר העונות, ואין פורענות באה על ישראל שאין בה קצת מפרעון עון העגל (סנהדרין קב).

ולפ"ז יש לברר: בשלמא בזמן שהמשכן ובית המקדש קיימים, תהי' כפרה לבני ישראל על חטא העגל, אבל בזמן שהמשכן והמקדש אינם קיימים, מה תהי' תקנתם?

ויש לומר, דהנה אחז"ל (שבת קיא:): כל השומר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו. ולפ"ז, מכיון ששמירת שבת מכפרת על חטא עבודה זרה, הרי מצות שבת שייכת בכל עת ובכל מקום, וא"כ אפילו בזמן שאין בית המקדש קיים, יש כפרה על חטא העגל ע"י שמירת שבת.

ויש להעיר על מה שאמרו חז"ל: "אפילו עובד עבודה זרה כדור של אנוש" - מה כוונת 'דור של אנוש'? ויש לומר דהנה הרמב"ם בריש הלכות עבודה זרה הסביר שבימי אנוש טעו טעות גדולה, שחשבו שבנוסף לעבודת ה' יש לכבד גם את השמשים המשמשים לפניו כמו הכוכבים וגלגלים, וזהו כבודו של מלך. אמנם, כיון שארכו הימים שכחו את ה' והתחילו לעבוד את השמים, עיי"ש. ולפ"ז הכוונה של 'דור של אנוש' היא כשהכירו את ה', ורק חשבו לכבד את האמצעים.

ועיין בבית הלוי בפ' פקודי שהסביר שחטא העגל ג"כ הי' מה שביקשו ממלא מקום למשה, וחשבו שהעגל הוא אמצעי להגיע על ידו להקב"ה, אבל טעו בזה שברו עבודה מלבם, ולכן המשכן - שהי' מקום שאליו כיוונו תפילותיהם - הי' כפרה על חטא העגל משום שכל מה שעשו עם המשכן הי' "כאשר צוה ה' את משה".

ולפ"ז נמצא ששבת - שבכוחה לכפר על עבודה זרה כעין עבודה זרה של דור של אנוש - שעבדו אמצעיים - יכולה לכפר גם על חטא העגל אשר גם שם בקשו אמצעי להתפלל אליו לה'.

אח"כ מצאתי שבספר תורת החיד"א, מובא מספר כסא דוד (דרוש כ"ד), וז"ל: אלה הדברים אשר צוה ה' וכו'. אפשר לרמוז כי לכך הקדים באזהרת שבת ואח"כ המשכן, כי אמרו רז"ל שהיה מחרת יום הכפורים ברדתו מן השמים, כדי לבשרם שע"י שמירת שבת יתכפרו

דקדוק ומביני לשון הקודש ומחלוקות רבות שביניהם - כחמשים פעמים - הובאו בפירושו של רש"י על התורה ונ"ך שחי בתקופת הגאונים, ושאליו גם מיוחס הזמר 'דרור יקרא' ששרים בסעודה שלישית של שבת. אבל זאת היא השערה בלבד. בראשונה הוזכר דרך אגב בראשי דברים, במהרי"ל, לענין אמירתם בסעודה ג' של שבת, וז"ל בהלכות נשואי שם: "שמהרי"ל היה אומר גם כן 'דוי הסר' בסעודה ג' בהלולת בתו". וכן הוזכרו בר"ד בלבוש (לאו"ח, סוף המנהגים אות ל'), בב"ש לשו"ע אהע"ז (סי' ס"ב אות י"א) ובט"ז (שם אות ז'). ומכאן בכל ספרי האחרונים אחרונים. בספר אבני שוהם מביא המחבר ז"ל בשם ספר עונג לשבת הכותב ביחס לשיר ומחברו: "דונש בן לברט המערבי, נכד הרס"ג מעיר פאס מדינת מארק [מרוקן] וחתם שמו עליו. וראיתי בספר תולדות ר"ג ב"ר יעקב, דחותנו של ר"ן [רבינו נסים] היה נקרא דונש, ולפני נשואי בתו לר"ג הנ"ל מת בנו הגדול, ואז חיבר ר"ן ספר המעשיות הידוע ושלח לו לנחמו וכה אמר: אחרי צוקה - רוחה, אחרי צרה - ששון ושמחה, אחרי דאגה - הנחה. ונראה דאז חיבר דונש הפיוט דוי הסר".

[בהערה איתא:] והמחבר שם כותב בהקדמתו: ספר מעשיות כולל ספורים יפים ונחמדים מלוקטים משני התלמודים ומדרשים וכו' וחיברו בימי נעוריו לדונש חותנו לדבר על לבו ולנחמו מיגונו, ואולי הוא דונש בן לברט וכו' ונקרא ספר זה גם "חיבור יפה הישועה" - תוכן החרוזים מעיד על כונת מחברו, כמו שציינתי מספרים הנ"ל. והיות שמראשי תיבותיהם - דוי, נא, נחמו שעה - יוצא שם המחבר 'דונש', מיחסים אותם אליו. ראיות נוספות לא מצאתי ויבואו אחרים ויתרמו חלקם, כדי להגדיל ולהאדיר מנהגי ישראל].

(ב) הפיוט נאמר בסעודה הראשונה של החתונה, וכן בכל סעודה נוספת הנערכת לכבוד המאורע, אם סועד על השלחן "פנים חדשות" בלשון חכמים, ואם אין פנים חדשות ולא עשרה מברכים, אלא שלושה בלבד, נאמר הפיוט "גודה לשמך" הנאמר בסעודת ברית מילה (ראה הערותינו לקמן אות ה'). ו"שהשמחה במעוננו" וכן הברכה האחרונה של הז' ברכות "אשר ברא" בלבד, כפי שנקבע להלכה ולמעשה בב"ש אות י"א וט"ז לשו"ע אהע"ז (סי' ס"ב אות ז'), ומכאן בקצשו"ע (סי' קמ"ט אות ג') ודרך החיים (דיני ברכת המזון בבית החתן אות ג').

(ג) על הכוונה הנרמזת בו ועל השתייכותו לכאן מביא בספר המנהגים בשם ספר מטה יהודה טעם המתקבל על הדעת, שז"ל: לפי שגזרו שלא לנגן בכלי שיר וכו' על כן, אחרי שאכלו ושתו וכו' מזכירין חורבן בית המקדש, "על זה דוה לבנו" (איכה ה - ומכאן דוי הסר) וכן "ולבי דוי" (שם א) הסר ממני, וגם אותו חרון שנאמר אצל חורבן בית המקדש, "כלה ה' את חמתו, שפך חרון אפו ויצת אש בציון וגו'" (שם ד) - אותו חרון הסר ממנו.

(ד) שנוי במחלוקת - על איזו כוס הפיוט נאמר לפי הט"ז (שם): "יש להביא ביחד [השתי כוסות] ולומר דוי הסר על הכוס הא' שמייחד לז' ברכות, ואחר דוי הסר מניחו ונטל הכוס של ברהמ"ז, ואח"כ חזר ונטל את של ז' ברכות - כן הוא נכון", ואילו מלשון הלבוש שציינתי לא משמע הכי, אלא "ומתחלת דוי הסר עד סוף ברכת המזון אוזח המברך כוס א' ביד ימין"; ולכן נוטה הב"ש (שם) הכותב: "דוי הסר וברכת המזון על כוס א' וששה ברכות על כוס השני ובורפה"ג על כוס ברכת המזון" וכך פסק בקצשו"ע שם. וכך נראה מחכמת אדם, וכך נוהגין.

(ה) גודה לשמך: הב"ש (סי' ס"ב סקי"א) שם קובע להלכה: ואין אומרים דוי הסר אלא כשמברכים ז' ברכות, וכשאין אומרים ז"ב אלא אשר ברא [כשאין עשרה] - אומרים גודה לשמך [הנאמר בסעודת ברית מילה]. בספר ברית אבות (על עניני מילה) מביע מחברו השערה, שפיוט זה [גודה לשמך], שבעיקרו הוא נאמר בסעודת ברית מילה, נתיסד מלכתחילה גם לכגון דא. וכך קבעו להלכה בחכמת אדם,

בקצשו"ע, ובדרך החיים. ברם זאת לדעת, שבמהרי"ל איתא להדיא, שהיה אומר דוי הסר גם כשאמרו אשר ברא בלבד. ופלא שדעה זו לא הוזכרה בספרי רבותינו האחרונים ז"ל.

(ו) בליקוטי מהרי"ח מביא המחבר ז"ל מנהג, שלפיו לא אומרים דוי הסר בשבת, אבל במהרי"ל איתא להדיא, כמו שציינתי לעיל - "מהרי"ל סגל היה אומר גם כן דוי הסר בסעודה שלישית בהלולת בתו" וכו'. והמחבר שם מוסיף סברה המצדיקה השמטתו של הפיוט בשבת, משום שבט"ז שם סע"ק ז' מובא מנהג יש מקומות שבעצם לא אומרים אותו בכלל, על כן דעביד כמר עביד וכו'.

במאסף תורני תבונות (ח"א עמ' קמ"ג) מובא מאמר נרחב מהרב שלמה מלגרם על הנושא "מנהג אמירת דוי הסר בשבעת ימי המשתה", וז"ל: מנהג ידוע הוא לזמר בשמחת נישואין ובסעודת שבע ברכות קודם ברכת המזון את הפיוט 'דוי הסר'. מנהג זה הוזכר כבר בספרי מנהגי אשכנז הראשונים, והובא בספר המהרי"ל בהלכות נישואין סעיף ז' וכן במנהגי מהר"ם מרוטנבורג (מנהגים דבי מהר"ם עניני נישואין), וכן הובא ג"כ במנהגי הלבוש (סוף ספר הלבוש לאו"ח סע' ג').

הפיוט מיוחס למשורר הקדמון דונש בן לברט מחבר הזמר לשבת 'דרור יקרא', ואף שמו רמזו בראש חרוזי השיר, וכך היא הנוסחה המקובלת לאומרו: "דוי הסר וגם חרון = נא אלם בשיר ירון = נחמו במעגלי צדק = שעה ברכת בני ישורון בני אהרן".

על נוסח זה רבתה התמיהה, שכן משפט הסיום בשיר: 'שעה ברכת ישורון בני אהרן' מלבד העובדה שהוא מאריך ואינו במשקל השיר, גם כשלעצמו אין לו מובן כלל, שכן לא ברור הקשר והכפילות במילים 'בני ישורון בני אהרן' וכמו כן לא מובן על מה ולמי התכוון דונש בפיוט, האם לברכת ישראלים שהם בני ישורון או לברכת בני אהרן דהיינו ברכת כהנים, ומהי בדיוק אותה ברכה המיוחסת גם לבני ישורון וגם לבני אהרן.

ראשון המעוררים על כך הוא ר' שלמה זלמן הענא בספרו 'שערי תפלה' ואלו דבריו: "בשיר דוי הסר שאומרים קודם שבע ברכות ומחברו דונש ... ולפי שנתקלקל השיר ראיתי לתקנו כפי מה שהיה מיישר אליו המחבר וזה תיקונו: דוי ... שעה ברכת בני אהרן, ירצה שיקיים בנו ברכת כהנים שאומרים בני אהרן, ובכל הנוסחאות מצאתי שעה ברכת בני ישורון ולא אוכל לכוון בזה על עניני המאמר".

מדברי הרש"ז הענא אנו למדים כי הנוסח המקובל בימיו היה "שעה ברכת בני ישורון", אלא שלפי דעתו יש כאן קלקול בתי השיר, ולכן הוא מתקן מסברה ומשנה את הגירסה ל: "שעה ברכת בני אהרן". כאשר הוא מפרש את כוונת המשורר כתפלה על כך שתחול עלינו ברכת כהנים. אבל דעתו של הרש"ז אינה יחידית בנושא, וגם עדותו כי בכל הנוסחאות המצויות כתוב "שעה ברכת בני ישורון", גם היא איננה הדעה המקובלת על מפרשי התפלה בסידורים אחרים.

דברים נוספים בנושא נכתבו בסידור עבודת ישראל (עמ' 563): "ברכת בני אהרן, כן הגיה בעל שערי תפלה מסברא ויפה דבר כי באמת כן הנוסחא בכי"ג גם בסדר ברכות דפוס ונציה, והנה מחבר השיר כוון בלשון זו על עצמו כי הוא היה לוי, והסופרים אח"כ שינו וכתבו תחת בני אהרן בני ישורון כדי לעשות הלשון מכוונת יפה לכל איש ישראל ואף אינו מזרע אהרן, אך השחיתו בתקונם את משקל השיר".

הנה בעל 'עבודת ישראל' מחזק את סברתו של הרש"ז הענא, מכח העובדה שכך נמצא בדפוסים וכתבי יד ישנים, שהגירסה הקדומה והמקורית היא בני אהרן, ולדבריו השינוי מבני אהרן לבני ישורון

נעשה ע"י סופרים מאוחרים, שחפצו להתאים את הנוסח להמון העם אך לקלו את משקל השיר.

עוד מתבאר מדברי העבודת ישראל' כי המשפט 'ברכת בני אהרן' מכונן על הברכה הנשמעת מתוך הפיוט שיוסר הדוי והחרון כו', ולא על ברכת כהנים כדעת בעל שערי תפלה, ומחבר השיר דונש כיון שהיה קרוב לבני אהרן מחמת שהיה לוי, לכן סיים את השיר כמדבר בעד עצמו ואומר לה' פנה נא אל ברכתי, ולכאורה גם פירוש בעל הע"י וגם ביאור הרשז"ה בברכת בני אהרן שניהם דחוקים עד למאד.

בפירוש עיון תפלה שבסידור אוצר התפילות (עמ' 522) עמד גם כן על מדוכה זו ומסכים לגירסא בני אהרן, אלא שהוא מפרש את ברכת בני אהרן בפירוש חדש ובאופן היותר מתקבל על הדעת, וז"ל: "שעה ברכת בני אהרן - פנה לברכת בני אהרן, כמו וישע ה' אל הבל ואל מנחתו שקבלה ברצון, ולפי שבסעודה גדולה כסעודת נישואין אי אפשר שלא ימצא כהן ובלו ספק מכבדים אותו, כפי שנאמר קדוש יהיה לך ודרשו רבותינו לברך ראשון בסעודה, לפיכך אמר פנה לברכת המזון של כהן וקבל אותה ברצון".

וכעין הדברים הללו כתב גם הגאון רא"ד מבוטאטש בספרו 'עזר מקודש' (אהע"ז ס"ב) יעו"ש בהרחבה, וכתב שם שלדעתו צריך לומר תמיד 'שעה ברכת בני ישרון כברכת בני אהרן' והטעם לכך הוא: "מצד שאין הכהנים מברכין ברהמ"ז בזה תמיד, לכן לא שייך לומר ברכת בני אהרן, ונוסח הנ"ל שיהיה ברכת בני ישרון לרצון לפניו כברכת בני אהרן, שכמו שנצטוו לברך את עם בני ישראל כן הברכה שלהם מה שהוא כברהמ"ז ודכוותיה עריבה ביותר ונצטוינו וקדשתו לברך ראשון כידוע, ואנו מבקשים מהש"י שברכת בני ישרון תהיה עריבה עליו כברכת בני אהרן".

ולגוף הנושא, מהי הנוסחא המקורית 'בני ישרון' או 'בני אהרן' היה נראה לענ"ד לומר על פי פירושו של בעל העיון תפלה ששתיהם גם יחד נכונות, והכל תלוי מיהו המזמן, כי כאשר כהן מזמן ומברך את ברכת המזון יאמרו 'שעה ברכת בני אהרן', אבל כשאין שם כהן אלא ישראל הוא המברך, אין יכולים לומר שעה ברכת בני אהרן וצריכים לומר את הנוסחא 'שעה ברכת בני ישרון' בעד הישראל המברך.

הבאנו מקודם לכן כמה פירושים מכמה ממפרשי התפלה, לאיזה ברכה כיון דונש מחבר השיר דוי הסר, כאשר סיים את פיוטו במילים שעה ברכת וכו'. ולפלא גדול הוא שכל המפרשים הנ"ל עצמו עיניהם מדברי הט"ז והבית שמואל (אהע"ז ס"ב) שכתבו במפורש את דעתם שהברכה המדוברת היא ברכת חתנים, דהיינו ברכת אשר ברא, ואף הסיקו על פי זה כמה הלכות כיצד לנהוג באמירת ברכת חתנים.

ולדינא העלה הט"ז על פי הסברו למנהג זה, דלפי מנהג הרמ"א שהוא מנהג אשכנז לומר ברכת המזון וד' ברכות על ב' כוסות, צריכים להכין את שתי הכוסות עוד לפני ברכת המזון, והמברך יאמר דוי הסר על כוס של ז' ברכות ויניחנה מידו ויאמר ברכת המזון על הכוס השנייה, כל זאת מפני שהפיוט 'דוי הסר' עיקר מטרתו הוא לתפלה, שתעלה לרצון ותתקבל ברכת החתנים, ולכן צריך לאומרו דוקא על כוס של ברכת חתנים. וכו'.

בביאור הפיוט כותב המחבר: הפיוט 'דוי הסר' נהוג לאומרו על ידי המזמן קודם ברכת המזון, ונראה שאף דונש עצמו חברו כפתיחה לברכת המזון של נישואין. ולכאורה תוכן השיר שעניינו תפלה על הסרת צער ותגרה מן השמחה, ראוי היה שייאמר בתחילת שמחת החתונה ולא סמוך לברכת המזון שבסופה. בפרט שמהמשך השיר 'ואז אלם בשיר ירון' נראה שהפייטן כיוון את דבריו לאדם שאינו מסוגל

לשיר, והתפלה היא שעל ידי הסרת הדוי והחרון יוכלו שפתיו לרנן, והדבר טעון ביאור לשם מה ומדוע אנו זקוקים לברכה זו, ומה עניינה בכל שמחת נישואין ועוד דוקא בסמוך לסופה, לאחר שהחתן והכלה עם המוזמנים והציבור כולו כבר יצאו ידי חובתם די והותר בקיום מצות השמחה. וכו'.

ובספר טעמי המנהגים (תתקפ"ו) מביא פירוש מיוחד ואמיתי לפיוט זה מאת בעל מטה יהודה, וז"ל: טעם שנהגו לומר דוי הסר בסעודת נישואין לפי שגזרו שלא לנגן בכלי שיר וכל מיני זמר וכל משמיע קול לשמח בהם, ואסור לשמעם מפני החורבן. אכן, לצורך חתן וכלה שרי כדאיאת שם (שו"ע או"ח סי' תק"ס) בהגהות מהרמ"א, על כן לאחר שאכלו ושתו ושמחו בכל מיני שמחות, מזכירין חורבן בית המקדש ואומרים "דוי הסר", ר"ל אותו דוי שנאמר אצל חורבן בית המקדש "על זה היה דוה לבנו" (איכה ה:יז) וכן "ולבי דוי" (שם א:כב) הסר ממנו, וגם אותו חרון שנאמר אצל חורבן בית המקדש "כלה ה' את חמתו שפך חרון אפו ויצת אש בציון" (ד:יא) אותו חרון הסר ממנו, ואז כשתושענו, אותן ישראל שהיו עד עתה אלמים בשיר ירונו, וכו'.

כמו שביאר בעל המטה יהודה את השייכות של המילים 'דוי' ו'חרון' לחורבן בית המקדש, גם המשך השיר 'ואז אלם בשיר ירון' קשור אף הוא לפסוקים שבעניינם מדובר בגאולה העתידה. וכך כתוב בבבא ישעי' (לה:י): "חזקו ידים רפות וברכים כושלות אמצו. אמרו לנמהרי לב חזקו אל תיראו הנה אלוקים יבוא גמול לאלוקים הוא יבוא וישעכם. אז תפקחנה עיני עורים ואוני חרשים תפתחנה. אז ידלג כאיל פסח ותרון לשון אלם כי נבקעו במדבר מים ונחלים בערבה".

וכתב שם רש"י: ותרון - בישועתי, לשון אלם - לשונם של ישראל שהיו בין הכשדים אלמים שומעים חרפות ואינם משיבים. וא"כ התפילה היא שכאשר יוסר הדוי על ידי בניין הבית, והחרון שהוא הגלות יסתיים ע"י הגאולה העתידה לבוא, אז נוכל לשמוח כראוי ושפתי אלם - שעד אז יהיו אסורים לשמות בכלי שיר, יפתחו ברננה בשיר שבח ותהילה לבורא עולם.

והמשך הפיוט 'נחנו במעגלי צדק שעה ברכת בני אהרן' אינו מתפרש כך על בנין בית המקדש, והבאנו לעיל שיש ב' ביאורים לפרש מהי 'ברכת בני אהרן' האם ברכת המזון או ברכת שבע ברכות, ויותר נראה לומר כפי שפירש הט"ז שהברכה ברכת שבע ברכות, מפני שתחילת הפיוט הוא תפלה על ענייני שמחה, ומסתבר שגם סופו של הפיוט מדבר על ברכת החתנים, ועניינו הוא כבקשה ותפלה שתתקיים ברכת החתנים ותשרה השמחה תמיד במעונם של החתן והכלה, עכ"ל הרב שלמה מלגרום במאסף תבונות.

בספר הנישואין כהלכתם (פי"ד סע' קמ"ב-קמ"ח) איתא: יש נוהגים לומר פיוט 'דוי הסר' וכו', קודם ברכת הזימון שבסעודות נישואין, והיינו שהמברך ברכת הזימון, לאחר שאמר: "יהי שם ה' מבורך מעתה ועד ועלם" - אומר: "דוי הסר" וכו', בנוסח המובא להלן.

מנהג זה לא נתקבל בכל הקהלות: בקהלות הספרדים אין אומרים פיוט זה, וכן יש מקהלות אשכנזים שאין אומרים אותו.

בשבת - יש שאין אומרים "דוי הסר" [אפילו אלה הנוהגים לאמרו בימות החול]. ואחרים נוהגים לאמרו גם בשבת.

כשאין מברכים אלא ברכת "אשר ברא" בלבד, ולא כל שבע ברכות הנישואין - אין אומרים "דוי הסר". אלא שיש נוהגים שבמקרה זה אומרים פיוט "נודה לשמך" במקום "דוי הסר".

נוסח פיוט 'דוי הסר': "דוי הסר וגם חרון, ואז אלם בשיר ירון, נחננו במעגלי צדק, שעה ברכת בני ישרון בני אהרן".

בהערות תפארת לשבעה על ספר קיצור נחלת שבעה (עמ' רמ"ג, הערה תקס"ד) איתא: וכתב בשובע שמחות (פ"ד סע' י"א), דאין מנהג בני ספרד לומר פזמון זה וכתב שם שטעמם הוא משום הפסק בין מים אחרונים לברכת המזון, ולענ"ד אינו נראה כן דהרי מצינו בראשונים שתקנו נוסח מיוחד לברכת המזון בנישואין אע"פ שלא תקנו זאת חז"ל, וע"כ שכיון שתקנו לומר כן אינו הפסק, ויש ראיות לזה מהרבה מקומות וה"נ כיון שתקנו זאת ודאי דלא חשיב הפסק ופשוט.

וכשאינ מברכים ברכות נישואין כלל, אפילו לא ברכת "אשר ברא" ולא ברכת "שהשמחה במעוננו", וכגון לשיטה שלא מברכים כשאינ אורח בסעודה - אין אומרים לא "דוי הסר" ולא "נודה לשמך".

על איזה מהכוסות אומרים "דוי הסר": על כוס שמברכים עליו ברכת המזון, או על הכוס שמברכים עליו ברכות נישואין? יש מי שאומר כי "דוי הסר" אומרים על כוס שמברכים עליו ברכות נישואין, ובגמר הפיוט מניח את הכוס ולוקח כוס שני ומברך עליו ברכת המזון, וחוזר ולוקח את הכוס הראשון ומברך עליו ברכות נישואין. אולם הרבה אחרונים סוברים ש"דוי הסר" אומרים על כוס של ברכת המזון, וכן הוא המנהג.

לז"נ מורי ורבי הגאון הרב אברהם יעקב בן הרב מאיר הכהן פאם זצ"ל - נפ' כ"ח מנחם אב תשס"א
לז"נ ר' בנימין בן הרב ר' מרדכי ז"ל שור
לז"נ מרת עטא שרה בת ר' בנימין ע"ה - נפ' כ"ג אדר א' תשס"ח

PARSHAS VAYAKHEL
© COPYRIGHT 2025
BY RABBI MATIS BLUM Z"L

נדב בן דבורה לרפ"ש
רוחמה ליבא בת רבקה לרפ"ש
צביה חיה בת לאה ברעניא לרפ"ש
לז"נ פעסא רחל בת דבורה

"ויקהל משה וגו' וביום השביעי יהי לכם קודש" (לה:א-ב)
"And Moshe gathered the entire congregation of Israel and said to them ... and the seventh day shall be holy ..."

The Meforshim observe that this section dealing with Shabbos is the only one which is prefaced by the statement that Moshe gathered the entire Congregation of Israel. The lesson that Moshe wished to impart to the people was that although they may be preoccupied during the weekdays trying to earn a living and taking care of other mundane matters, and may occasionally have differences of opinion with others, when Shabbos comes and people rest from the pressures of the week, they must join together in total harmony.

The *Sha'ar Bas Rabim* notes that it is for this reason that we state in the Shmoneh Esrei of Mincha on Shabbos: You are one. Your name is one, and who is like Your nation Israel "one people in the land ..."

By resting on Shabbos we recognize the existence of one G-d and strengthen our own unity.

"ויקהל משה את כל עדת בני ישראל" (לה:א)
"And Moshe gathered the entire congregation of Israel ..."

Hagaon Rav Yaakov Kaminetzky, Z'T'L, wrote that when the Jews received the Torah at *Har Sinai* they achieved total harmony - "as one man with one heart". However, the sin of the *Eigel* divided them, as the Yerushalmi (Sanhedrin 10:2) relates that each tribe fashioned its own *Eigel* since they could not agree on one idol.

After the sin of the *Eigel*, when Moshe pleaded for forgiveness for Bnei Yisroel, he knew that he must again unify them to strive toward holy goals. Therefore, he gathered them together before commanding them to construct the Mishkan which was a sign of atonement for the sin of the *Eigel*.

HALACHIC DISCUSSIONS

(not to be relied upon for Halacha L'Ma'aseh)
The Yalkut Shimoni in the beginning of Parshas

Vayakheil cites a Midrash in which Hashem tells Moshe to organize gatherings on Shabbos for people to learn Torah. The importance of learning Torah on Shabbos is found in the Tur and Beis Yoseif (O.C. 290).

There is a dispute among the Poskim concerning whether it is appropriate to exert oneself in learning in great depth on Shabbos, or whether it is preferable to learn lighter topics (see Chiddushei Hayavetz on Gittin 60; Siddur Beis Yaakov, Beis Hayayin chapter 8; and Teshuvos Minchas Elazar IV:45).

There are many sources that stress that the Torah that one learns on Shabbos is special. The Sfas Emes (end of Ki Sisa) says that Torah that is learned on Shabbos is not easily forgotten. This is alluded to in the Zemer: "זכרו תורת" "יום שבתון - אין לשכוח" and "משה במצות שבת גרוסה".

Hagaon Rav Elya Lopian Z'T'L (Lev Eliyahu II, P.38) writes that he heard from the Chofetz Chaim Z'T'L that one fulfills 613 Mitzvos for every word of Torah that is studied on Shabbos.

QUESTIONS OF THE WEEK

- 1) Where did Moshe obtain the olive oil for the Mishkan?
- 2) Until which point in time did prophesy exist among the gentile nations?
- 3) Is it permissible to Daven in front of a mirror?
- 4) If one walks alone in a wilderness and loses track of time, how should he observe Shabbos?
- 5) Why was the Havdala in Tefilla [*Ata Chonantanu*] added to the fourth Bracha of Shmoneh Esrei?
- 6) How many bells were on the *Me'il* of the *Kohein Godol*?
- 7) Where were the *Rimonim* found on the *Me'il*?
- 8) What is the relationship between the *Pa'amonim* and *Tzitzis*?
- 9) Which incident in this week's Parsha took place on the 25th of Kislev?
- 10) What do we do every day that is based on the *Adanim*?
- 11) From where did the בריה התיכון in the קרשים come?
- 12) When did Moshe bless Bnei Yisroel that they should merit building the Beis Hamikdash?

- 13) Which items which were used in the *Bigdei Kehuna* came down at the time of the Mabal?
- 14) By which five names did Hashem refer to Betzalel?
- 15) Which donation to the Mishkan angered Moshe?
- 16) How did Rabbi Akiva help Moshe Rabbeinu?

ANSWERS

- 1) According to the Targum Yonoson (Shmos 35:28) Moshe obtained the olive oil for the Mishkan from Gan Eden.
- 2) Prophecy existed among the gentile nations until the Mishkan was erected (Vayikra Rabba 1:12).
- 3) It is forbidden to Daven in front of a mirror (Ba'eir Heitev Orach Chaim 90:30).
- 4) One who loses track of the days when he is in a wilderness should count seven days from the day in which he realized that he lost track of time, and should observe the seventh day as Shabbos. The many Halachos involved with this issue can be found in Orach Chaim 344.
- 5) *Ata Chonantanu* was added to the fourth Bracha of Shmoneh Esrei [*Chonein Ha'da'as*] because it is the first *weekday* Bracha, and also, because the ability to distinguish between holy and mundane requires *Da'as* - which is the theme of the fourth Bracha (see Brachos 33a).
- 6) The Rambam (Hil. Klei Hamikdash 9:4) rules according to the Rabbonon that there were 72 bells on the *Me'il* (see Zevachim 88b; Targum Yonoson, Shmos 39:26; Vayikra Rabba 21:7).
- 7) According to most Rishonim (Rashi, the Rambam, Ibn Ezra, Rashbam) the *Pa'amonim* and *Rimonim* alternated. The Ramban learns that the bells were enclosed by the *Rimonim*.
- 8) According to the Hakesav V'hakabala (28:35), Tzitzis serve as a visual reminder of all the Mitzvos, while the *Pa'amonim* served as an audible reminder of the Mitzvos.
- 9) The Mishkan was completed on the 25th of Kislev (Ba'al Haturim 39:32).
- 10) We recite 100 Brachos every day which correspond to the number of *Adanim* in the Mishkan (Ba'al Haturim 38:27).

- 11) Either from the *Eishel* [tree] of Avrohom (Targum Yonoson, Shmos 26:28), or the staff of Yaakov (Da'as Zekeinim, Shmos 25:5).
- 12) When they completed the Mishkan (Tosefta on Menachos 7, Seder Olam Rabba 6, cited in L'mechaseh Atik: "ויברך אותם משה" - כשם שנתעסקתם במלאכת משכן ושרתה שכינה על מעשה ידיכם, כך תזכו ותבנו לפניו בית הבחירה ותשרה שכינה במעשה ידיכם.
- 13) The precious stones (Maharam Mei'Ruttenberg, cited in Chumash Otzar Harishonim, Bereishis 8:2. Also see Ba'al Haturim on Shmos 36:6).
- 14) *לְהַדִּיר* (Shmos Rabba 40:3, based on Divrei Hayomim I:4:2).
- 15) The mirrors, since they had been used to incite desires in people (see Tanchuma, Pekudei 9, and Rashi on Shmos 38:8).
- 16) The Chasam Sofer (Parshas Pekudei) cites the Yalkut Re'uveni that states that the *Neshama* of Rabbi Akiva appeared to Moshe Rabbeinu and told him that the missing Shekalim that had been donated to the Mishkan had been used in fashioning the hooks for the curtains of the Mishkan. By doing so, Moshe was relieved from suspicion that he had misappropriated any of the donations to the Mishkan. [He was "off the hook", so to speak].

NOW AVAILABLE

The sefer *נר מתחיהו* is available for purchase:

- in seforim stores
  - via shipping by emailing torahlodaas@gmail.com
  - by picking up in Monsey, Queens, or Lakewood.
- Please be in touch via email.

The sefer *מצא טוב* on *שמחות* and the set of Torah Lodaas volumes 1-5 are available for purchase. Email to purchase.

Due to many practical considerations, Torah Lodaas is only available through e-mail. Anyone who wishes to dedicate an issue or receive Torah Lodaas is asked to send his name and e-mail address to: TorahLodaas@gmail.com

The material for this issue has been reprinted from previous years